
 ŁUKASZ WOJTASIK

Fundacja Dzieci Niczyje

Rodzice wobec zagrożeń dzieci w Internecie

W artykule zaprezentowane zostały wyniki badania „Rodzice wobec zagrożeń dzieci w Internecie”, zrealizowanego w 2008 r. przez TNS OBOP dla Fundacji Dzieci Niczyje. Respondenci – reprezentatywna próba 500 rodziców – odpowiedzieli na pytania dotyczące ich wiedzy, postaw i doświadczeń w zakresie zagrożeń dla najmłodszych internautów i działań związanych z zapewnianiem dziecku bezpieczeństwa w sieci.

Badania pokazały, że rodzice mają świadomość większości poważnych zagrożeń dla dzieci w Internecie oraz swojej kluczowej roli w zapewnianiu im bezpieczeństwa. Jednak często nie doceniają oni często wagi oraz skali zagrożeń i nie podejmują podstawowych działań zapewniających dzieciom bezpieczne korzystanie z mediów elektronicznych.

dzieckokrzywdzone.pl

Wstęp

Respondentami badań prowadzonych w ostatnich latach w ramach programu *Akademia Bezpiecznego Internetu* FDN byli za zwyczaj młodzi internauci, gdyż informacje od nich uzyskane są niezbędną podstawą działań profilaktycznych związanych z ich bezpieczeństwem w sieci. Nie mniej ważna jest jednak wiedza na temat zagrożeń dla dzieci w Internecie uzyskana od ich rodziców. To rodzice bowiem zazwyczaj udostępniają dziecku In-

ternet i mają potencjalnie największy wgląd w to, jak z niego korzystają. Od tego, czy rodzice orientują się w problematyce zagrożeń w sieci, czy rozmawiają z nimi na te tematy, czy ustalają zasady korzystania z Internetu i skutecznie je egzekwują, zależy bezpieczeństwo młodych internautów.

Prezentowane niżej badania przeprowadzone zostały na potrzeby planowanych w ramach kampanii *Dziecko w Sieci* propozycji edukacyjnych adresowanych do rodziców.

Informacje o badaniu

Celem badania było uzyskanie informacji odnośnie do wiedzy, doświadczeń i postaw rodziców wobec zagrożeń związanych z korzystaniem przez dzieci z Internetu. Badanie zostało zlecone firmie TNS OBOP przez Fundację Dzieci Niczyje oraz Fundację Grupy TP. Narzędzie badawcze zostało przygotowane przez Łukasza Wojtasika (FDN), we współpracy ze specjalistami z firmy TNS OBOP.

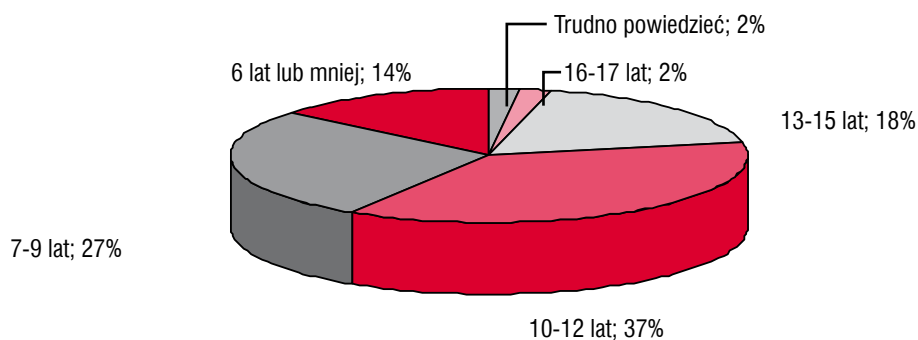
Badanie zrealizowana w dniach 29 sierpnia – 3 września 2008 r. metodą telefonicznych wywiadów kwestionariuszowych, wspomaganych komputerowo (CATI) na ogólnopolskiej losowej reprezentatywnej 500-osobowej próbie rodziców/opiekunów dzieci w wieku 7–17 lat, które korzystają w domu z Internetu.

Wyniki badań

Na wstępie badania rodzice zapytani zostali o wiek, w którym ich dzieci zaczęły samodzielnie korzystać z Internetu. Ze względu na specyfikę zagrożeń internetowych ustalenie nie tyle wieku pierwszego kontaktu z komputerem, czy Internetem, co właśnie wieku, w jakim dzieci samodzielnie korzystają z sieci, wydaje się szczególnie istotne. Okazuje się, że 41% dzieci zda-

rza się korzystać samodzielnie z Internetu przed ukończeniem 9. roku życia, przy tym aż 14% jeszcze przed ukończeniem 6 lat!

Najczęściej dzieci spędzają w sieci nie więcej niż godzinę dziennie (52%), 28% – od godziny do dwóch, a niepokojąco duża grupa młodych internautów poświęca na Internet od dwóch do czterech godzin (15%) lub nawet więcej (4%)!

Wykres 1. Ile lat miało Pana(i) dziecko, gdy zaczęło samodzielnie korzystać z Internetu? – odpowiedzi w % (N = 500)

Rodzice zapytani o najważniejsze pozytywne zastosowania Internetu dla dzieci i młodzieży najczęściej wskazują na walory

edukacyjne sieci, jak możliwość zdobywania wiedzy przydatnej w szkole (66%), czy związanej z zainteresowaniami dziecka (53%) oraz

na możliwość szybkiego dostępu do informacji (61%)¹. Rzadziej przytaczali walory komunikacyjne sieci, jak możliwość kontaktów ze znajomymi i rodziną (34%), czy możliwość poznawania przez dziecko osób o podobnych zainteresowaniach (24%). 16% rodziców docenia dostęp dzieci w Internecie do rozrywki. Jedynie 1% respondentów nie dostrzega żadnych korzyści związanych z korzystaniem z Internetu przez dzieci i młodzież.

Pytani o najpoważniejsze zagrożenia, jakie niesie za sobą korzystanie przez dzieci z Internetu rodzice wskazują najczęściej na kontakty najmłodszych z treściami pornograficznymi

i przemocą (67%), następnie udostępnianie przez dzieci w Internecie prywatnych danych (60%) oraz nawiązywanie przez najmłodszych w sieci nowych znajomości (51%)².

Kontakty z niebezpiecznymi treściami są niewątpliwie zjawiskiem występującym w sieci bardzo często, zrozumiała jest więc jego wiodąca pozycja w rankingu zagrożeń. Wydaje się jednak, niezależnie od skali problemu, że kontakty z nieznanymi są potencjalnie bardziej zagrażające dla młodych internautów, stąd dziwi niski odsetek wskazań na zagrożenia związane ze spotkaniami z obcymi poznanymi w sieci (22%).

Wykres 2. Jakie dostrzega Pan(i) największe zagrożenia związane z używaniem Internetu przez młodych ludzi? – odpowiedzi w % (N = 500)

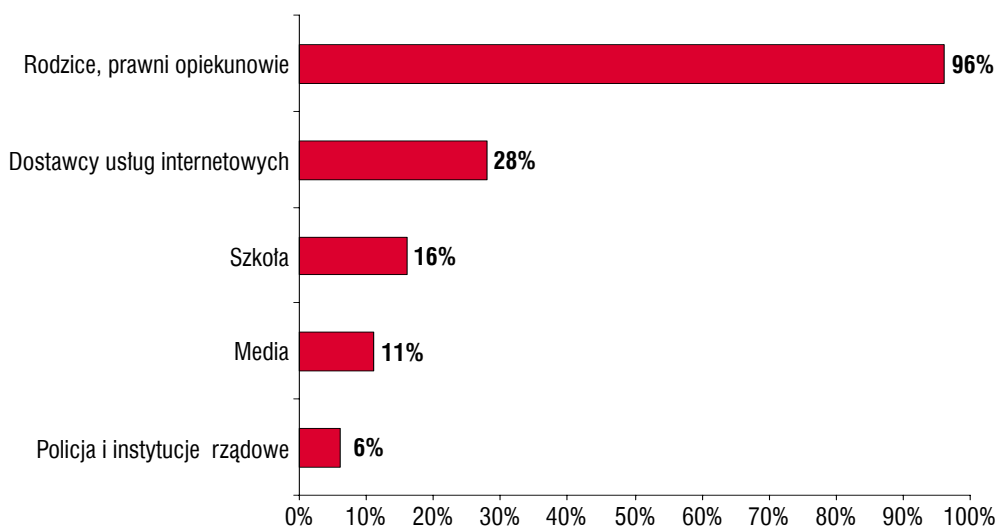
¹ Respondenci mogli wskazać maksymalnie trzy, najważniejsze ich zdaniem, pozytywne zastosowania Internetu.

² Respondenci mogli wskazać maksymalnie trzy, najpoważniejsze ich zdaniem, zagrożenia dla dzieci związane z Internetem.

Kilkunastoprocentowa grupa rodziców do najpoważniejszych zagrożeń zalicza publikowanie przez dzieci w sieci filmów i zdjęć (19%) oraz uzależnienie od Internetu (16%). Nieco mniej respondentów docenia wagę zagrożeń związanych ze zjawiskiem cyberprzemocy – niechciane publikowanie zdjęć i filmów przez rówieśników (15%), przemoc werbalną ze strony rówieśników (14%).

Niemal wszyscy rodzice (98%) prawidłowo definiują swoją rolę stwierdzając,

że to rodzice właśnie ponoszą odpowiedzialność za bezpieczeństwo dzieci w Internecie, ale 28% wskazuje również na odpowiedzialność w tym zakresie dostawców usług internetowych. Respondenci zdecydowanie nie docenili roli, jaką w tym obszarze powinna pełnić szkoła – jedynie 16% z nich umieściło ją wśród najważniejszych podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo dzieci w tym medium!³

Wykres 3. Na kim głównie spoczywa odpowiedzialność za bezpieczeństwo dzieci w Internecie? – odpowiedzi w % (N = 500)

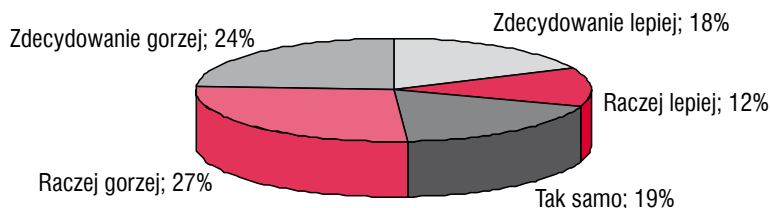
W sytuacji tak wysokiego poczucia odpowiedzialności rodziców za bezpieczeństwo dzieci korzystających z Internetu istotne jest, na ile czują się oni przygotowani do tej roli. Respondentów zapytano, czy uważają, że posiadają odpowiednią wiedzę o niebezpieczeństwach, na jakie narażeni są młodzi internauci. Co prawda, ośmiu na dziesięciu odpowiedziało na to pytanie pozytywnie, jednak jedynie 28% rodziców było pewnych swojej wiedzy

(odpowiedzi: „zdecydowanie tak” – 28%, „raczej tak” – 54%).

Respondenci proszeni byli również o porównanie swoich umiejętności korzystania z Internetu z umiejętnościami swoich dzieci. Ponad połowa z nich uznała, że posługuje się tym medium gorzej od swoich dzieci (51%), a lepiej swoje umiejętności w tym zakresie oceniło jedynie 30% rodziców.

Niższe umiejętności części rodziców w zakresie korzystania z Internetu okazują się

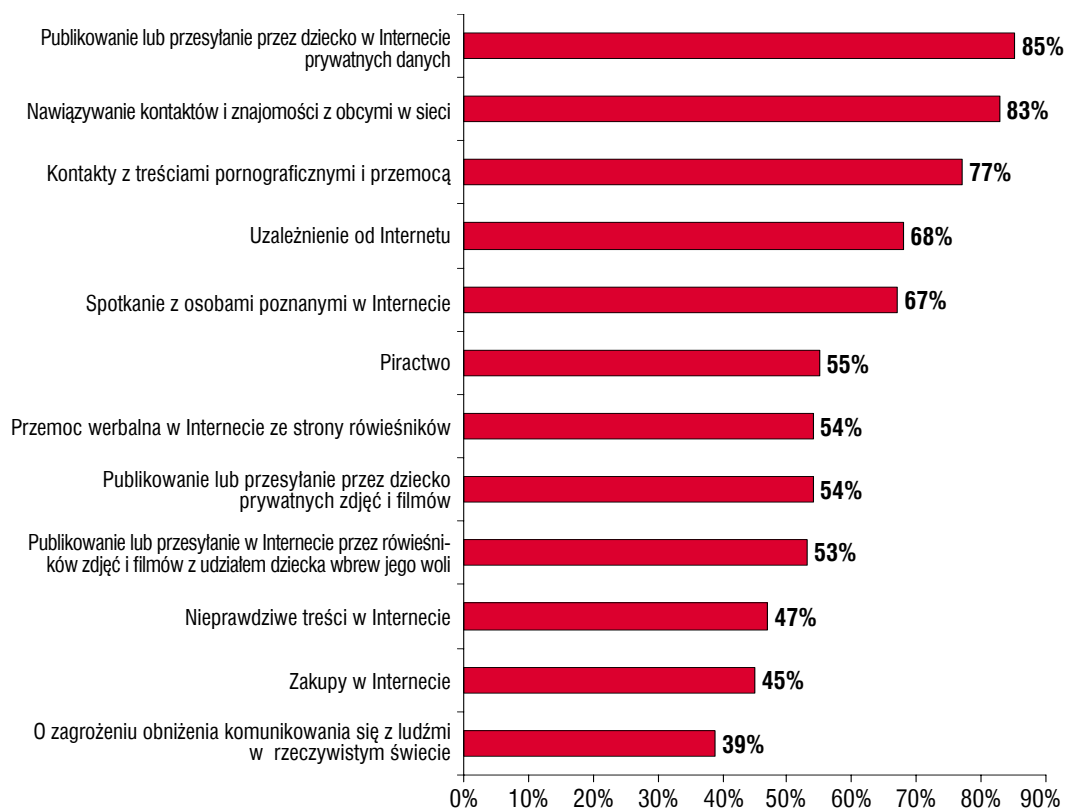
³ Respondenci proszeniu byli o wskazanie maksymalnie dwóch najważniejszych – ich zdaniem – podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo dzieci w Internecie.

Wykres 4. Jak ocenia Pan(i) swoje umiejętności korzystania z Internetu w porównaniu ze swoim dzieckiem? – odpowiedzi w % (N = 500)

nie stanowią przeszkody w podejmowaniu tematyki sieciowych zagrożeń w rozmowach z dziećmi – zadeklarowało je 9 na 10 respondentów. Najczęściej podejmują oni temat ochrony prywatnych danych (85%), kontaktów z obcymi w sieci (83%) oraz kontaktów z niebezpiecznymi treściami (77%).

Dalsze tematy to: uzależnienie od Internetu (68%), spotkania z osobami poznanymi w sieci (67%) oraz piractwo (55%). Stosunkowo rzadko rodzice rozmawiają z dziećmi o cyberprzemocy (!) – zarówno o przemocy werbalnej (54%), jak i o publikowaniu zdjęć lub filmów bez zgody zainteresowanego (53%).

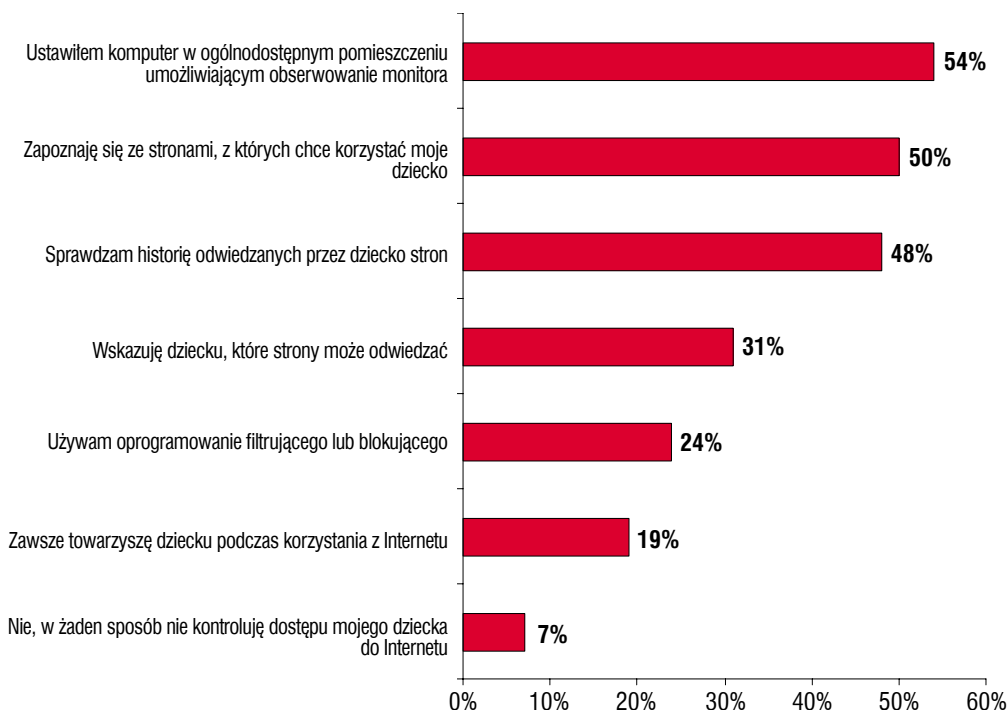
Wykres 5. O jakich zagrożeniach związanych z korzystaniem z Internetu rozmawiał(a) Pan(i) ze swoim dzieckiem? – odpowiedzi w % (N = 452)

Niezmiernie istotne jest, aby rozmowy rodzica z dzieckiem na temat bezpieczeństwa w sieci szły w parze z ustaleniem z nim zasad korzystania z komputera i Internetu. Tymczasem dzieje się tak stosunkowo rzadko. 16% rodziców deklaruje, że nie ustaliło z dzieckiem żadnych tego typu reguł. Jeżeli rodzice umawiają się z dzieckiem na tego typu regulacje, to najczęściej dotyczą one czasu spędzanego w sieci (64%). Istotnie rzadziej dzieci umawiają się z rodzicami na to, jakie serwisy mogą odwiedzać (41%), na jakich zasadach mogą kontaktować się z obcymi (39%), czy jak reagować na kontakt z nieodpowiednimi treściami (37%).

Ważne dla bezpieczeństwa dzieci w Internecie kwestie reagowania na przemoc ze strony innych internautów oraz zasad spotykania się z osobami poznanymi w sieci zostały ustalone z dziećmi jedynie przez 3 na 10 rodziców!

Poza ustalaniem zasad korzystania z komputera i Internetu niektórzy rodzice kontrolują poczynania dzieci w sieci. Najczęściej deklarowanymi metodami takiej kontroli jest ustawienie komputera w sposób umożliwiający obserwowanie tego, jak dziecko z niego korzysta (54%). Część rodziców zapoznaje się ze stronami, które dziecko planuje odwiedzać (50%) i/lub sprawdza historię odwiedzanych stron (48%). Jedynie co czwarty rodzic deklaruje stosowanie oprogramowania filtrującego.

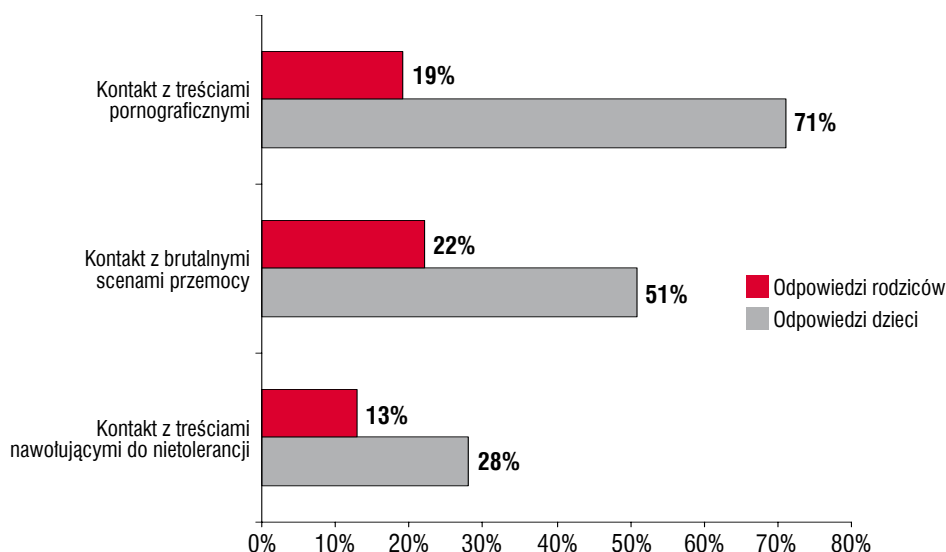
Stosunkowo rzadko rodzice deklarują też, że zawsze towarzyszą dzieciom przy korzystaniu z komputera (19%). Obecność rodzica przy dziecku korzystającym z sieci jest szczególnie ważna w przypadku najmłodszych internautów. Szczęśliwie rodzice młodszych dzieci (7-9 lat) deklarują takie zachowanie dużo częściej (45%) niż ogół badanych rodziców.

Wykres 6. Czy kontroluje Pan(i) w jakiś sposób dostęp swojego dziecka do Internetu w domu? – odpowiedzi w % (N=500)

Jednym z celów badania było ustalenie, jak rodzice szacują skalę niebezpiecznych zachowań i doświadczeń swoich dzieci w Internecie. Odpowiedzi badanych dotyczące takich sytuacji zestawione zostały poniżej z deklaracjami dzieci, uzyskanymi w badaniach prowadzonych przez Fundację Dzieci Niczyje oraz Gemius w latach 2006–2008 na reprezentatywnych próbach internautów w wieku 12–17 lat⁴. Z porównania wynika, że wyobrażenia rodziców bardzo istotnie różnią się z faktyczną skalą zachowań i doświadczeń dzieci w Internecie!

Respondenci poproszeni o opinie na temat kontaktów dzieci z nieznanymi w sieci stwierdzili, że propozycje spotkań od takich osób, jak i same spotkania są zdarzeniami incydentalnymi (po 2%). Co dziesiąty rodzic stwierdził, że jego dziecko spotkało się z zaczepkami ze strony nieznajomej osoby w Internecie. Tymczasem, wbrew opiniom rodziców, aż 43% dzieci deklaruje, że otrzymuje propozycje spotkań, a co piąty młody internauta co najmniej raz spotkał się z osobą poznaną w sieci. Zaczepki ze strony nieznajomych w sieci doświadcza aż 45% dzieci.

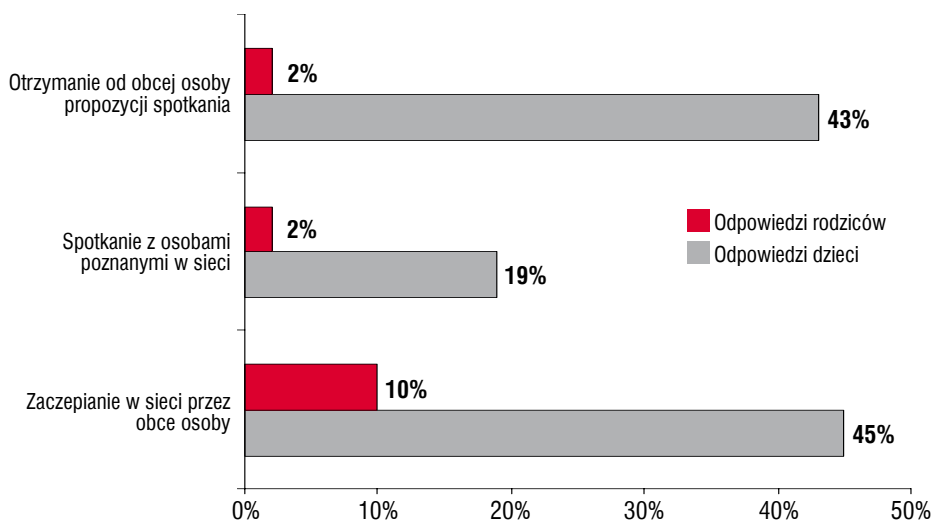
Źródło: Odpowiedzi dzieci: „Dziecko w Sieci”, Gemius S.A., FDN, styczeń 2006 r., badani: dzieci 12–17 lat (N = 1779). Odpowiedzi rodziców: „Rodzice wobec zagrożeń dzieci w Internecie” TNS OBOP, FDN, wrzesień 2008 r., badani: rodzice dzieci 7–17 lat (N = 500).

Wykres 7. Skala kontaktów dzieci z niebezpiecznymi treściami w Internecie – deklaracje dzieci a oceny rodziców (odpowiedzi w %)

Duże rozbieżności wystąpiły też odnośnie do skali kontaktów dzieci z niebezpiecznymi treściami. Jedynie co piąty rodzic uważa, że jego dziecko trafia w Internecie na materiały pornograficzne oraz treści prezentujące przemoc, podczas gdy

sytuacji takich doświadcza odpowiednio 71% (pornografia) i 51% dzieci (przemoc). Również ponad dwukrotnie wyższa niż szacowana przez rodziców jest faktyczna skala kontaktów dzieci z materiałami nawołującymi do nietolerancji (13% vs. 28%)

⁴ Ze względu na niepełną zgodność wieku dzieci respondentów raportowanego badania (7–17 lat) z wiekiem respondentów przytaczanych niżej badań FDN/Gemius (12–17 lat), poniższe porównania należy traktować umownie.

Źródło: Odpowiedzi dzieci: „Dziecko w Sieci”, Gemius S.A., FDN, styczeń 2006r., badani: dzieci 12-17 lat (N=1779). Odpowiedzi rodziców: „Rodzice wobec zagrożeń dzieci w Internecie”, TNS OBOP, FDN, wrzesień 2008, badani: rodzice dzieci 7-17 lat (N=500).

Wykres 8. Kontakty online i spotkania z osobami poznanymi w Internecie – deklaracje dzieci a oceny rodziców

W toku badania respondenci proszeni byli również o określenie, jak często ich dzieci spotykają się z cyberprzemocą. Skala doświadczania tego typu sytuacji przez młodych internautów oszacowana została przez rodziców na poziomie od 1% do maksymalnie 5%. Tymczasem z deklaracji dzieci wynika, że 47% z nich doświadcza w sieci wulgarnego wyzywania, 21% – ośmieszania lub upokarzania, 16% – szantażowania, a 14% – publikacji kompromitujących je materiałów.

Wyraźny brak orientacji respondentów w skali niebezpiecznych sytuacji, których doświadczają ich dzieci w Internecie,

jest zapewne efektem dużej rozbieżności w zakresie kompetencji dzieci i rodziców związanych z obsługą komputera i Internetu. Świadczy również o złej komunikacji między rodzicami a dziećmi oraz pokazuje, że działania profilaktyczne związane z bezpieczeństwem dzieci w tym medium, deklarowane przez większość rodziców, są w dużej mierze nieskuteczne. Rodzice powinni jako pierwsi dowiadywać się o niebezpiecznych sytuacjach doświadczanych przez ich dzieci, gdyż częstokroć jedynie szybka i odpowiedzialna reakcja pozwala na uniknięcie krzywdy dziecka.

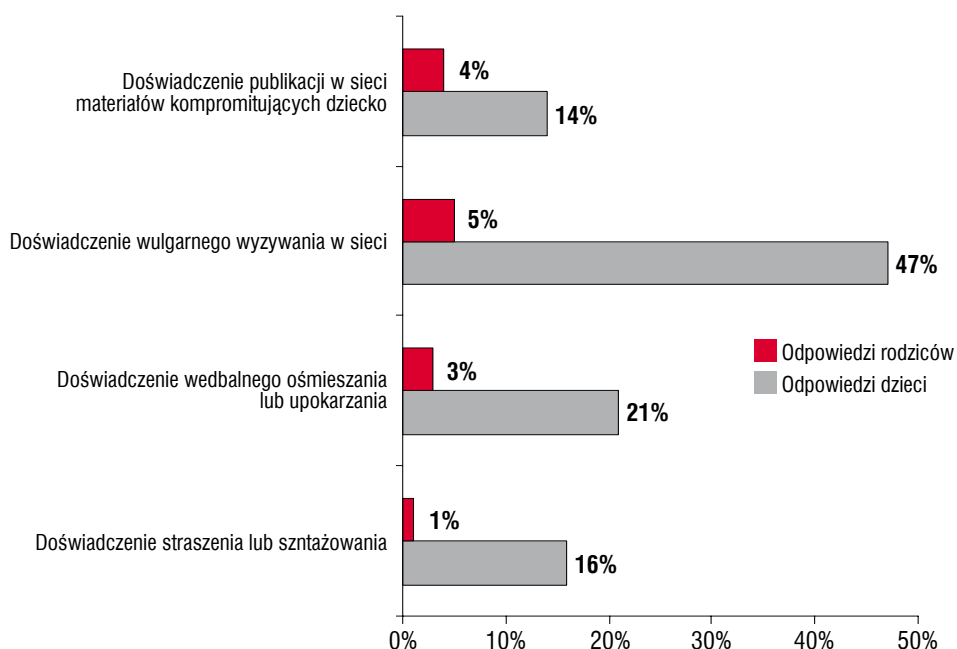
Najważniejsze ustalenia badawcze

1. Ponad 40% dzieci zaczyna samodzielnie korzystać z Internetu przed ukończeniem 9. roku życia.

2. Ponad połowa rodziców ocenia, że posługuje się Internetem gorzej niż ich dzieci.

3. 96% rodziców uważa, że spoczywa na nich odpowiedzialność za zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa w sieci!

4. 9 na 10 rodziców rozmawia z dziećmi na temat bezpieczeństwa w sieci. Blisko po-

Źródło: Odpowiedzi dzieci: „Przemoc rówieśnicza a media elektroniczne”, Gemius S.A., FDN, luty 2007 r., badani: dzieci 12-17 lat (N = 891). Odpowiedzi rodziców: „Rodzice wobec zagrożeń dzieci w Internecie”, TNS OBOP, FDN, wrzesień 2008 r., badani: rodzice dzieci 7-17 lat.

Wykres 9. Skala doświadczania przez dzieci cyberprzemocy – deklaracje dzieci a oceny rodziców (odpowiedzi w %)

łowa z nich nie porusza w tych rozmowach tematu cyberprzemocy.

5. Co drugi rodzic zapoznaje się ze stronami, z których dziecko chce korzystać i sprawdza historię odwiedzanych przez nie stron.

6. Co czwarty rodzic korzysta z oprogramowania filtrującego.

7. 16% rodziców nie ustaliło ze swoimi dziećmi żadnych zasad korzystania z sieci.

8. Zdecydowana większość rodziców nie dowiaduje się o niebezpiecznych sytuacjach, których doświadczają ich dzieci w Internecie.

The paper discusses the results of the study Parents and online threats to children, conducted in 2008 by TNS OBOP for the Nobody's Children Foundation. The respondents - a representative sample of 500 parents - answered questions about their knowledge, attitudes, and experiences related to online threats to child Internet users and efforts to ensure children's safety online.

The study shows that parents are aware of most serious online threats and their key role in protecting their children. However, they often underestimate the severity and prevalence of online threats and fail to undertake basic action to ensure that their children use the Web safely.

O AUTORZE

ŁUKASZ WOJTASIK jest absolwentem Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1997 r. związany zawodowo z Fundacją Dzieci Niczyje. Inicjator i koordynator ogólnopolskiej kampanii społecznej *Dziecko w Sieci* (2002). Autor badań i publikacji związanych z bezpieczeństwem dzieci w sieci. Od 2002 r. prowadzi szkolenia z zakresu problematyki krzywdzenia dzieci w Internecie dla studentów i profesjonalistów. Jeden z inicjatorów europejskiego programu *Safer Internet* w Polsce (narodowy koordynator projektu Awareness w latach 2005-2006). Od 2006 r. koordynator Akademii Bezpiecznego Internetu – kompleksowego programu fundacji na rzecz bezpieczeństwa dzieci w sieci.